

УДК (UDC) 94 (477) «2013.11.30/2014.02.23» : 070 (1-87)

DOI: 10.26693/ahpsxxi2025.09.038

CONCEPTS OF MAIDAN AND THE REVOLUTION OF DIGNITY IN FOREIGN PUBLICATIONS

Oleksandr Mosin,

e-mail: aleksandmosin8@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1315-1735>

*Petro Mohyla Black Sea National University,
Ukraine, 54003, Mykolaiv, 68 Desantnykiv, 10*

Abstract

The article is dedicated to a detailed analysis of the depiction of the events of Maidan 2013-2014 and the Revolution of Dignity in foreign publications, particularly in the works of leading Western researchers, historians, and analysts. The primary focus is on various approaches to understanding the role of these events in the formation of the modern Ukrainian nation, their impact on the political situation in Ukraine, and the broader geopolitical context. The studies highlighted in the article present different interpretations of these historical events and their consequences for Ukrainian society. The factors that influenced how Maidan gained symbolic significance as a struggle for democratic values, human dignity, and the right to self-organization, becoming a starting point for new social and political changes, have been examined.

The methodology of the research is based on a deep analysis of scientific publications, some of which have not previously been the subject of separate study by domestic researchers. An interdisciplinary approach is employed, allowing for the analysis of the events of Maidan and the Revolution of Dignity across various dimensions: social, political, cultural, and religious. Particular emphasis is placed on a comparative analysis of different interpretations and narratives regarding the events, which enabled the formation of a comprehensive picture of the protests as a multifaceted socio-political phenomenon.

The author concludes that Maidan and the Revolution of Dignity are depicted in most foreign studies not only as a turning point in the history of Ukraine but also as an important factor in the process of consolidating the Ukrainian nation, transforming political identity, and social institutions. The examined academic studies underscore the significance of these events as an instrument for the deinstitutionalization of post-Soviet politics and the confrontation between democratic and authoritarian forces. Maidan is viewed as a key element that laid the foundation for further reforms and the strengthening of democratic values in Ukrainian society, contributing to the formation of new social contracts and ushering Ukraine into a new stage of its development.

Funding: The article was prepared within the framework of the international Erasmus+ project Jean Monnet 'Implementation of European values as a basis for democracy in Ukraine' (EVADEM – 101085843 – ERASMUS-JMO-2022-MODULE).

Keywords: Ukraine, Maidan, Euromaidan, Revolution of Dignity, unity, identity, transformation, values

КОНЦЕПЦІЇ МАЙДАНУ ТА РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ У ЗАКОРДОННИХ ПУБЛІКАЦІЯХ

Олександр Мосін,

e-mail: aleksandmosin8@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1315-1735>

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,
Україна, 54003, Миколаїв, 68 Десантників, 10

Анотація

Стаття присвячена детальному аналізу зображення подій Майдану 2013-2014 років і Революції Гідності у закордонних публікаціях, зокрема у роботах провідних західних дослідників, істориків та аналітиків. Основна увага зосереджена на різних підходах до осмислення ролі цих подій у формуванні сучасної української нації, їхньому впливі на політичну ситуацію в Україні та ширший геополітичний контекст. Висвітлені у статті дослідження представляють різні інтерпретації цих історичних подій та їх наслідків для українського суспільства. Розглянуто фактори під впливом яких Майдан набув символічного значення боротьби за демократичні цінності, людську гідність і право на самоорганізацію, ставши точкою відліку для нових соціальних і політичних змін.

Методологія дослідження базується на глибокому аналізі наукових публікацій, частина яких раніше не були об'єктом окремого вивчення вітчизняними дослідниками. Використано міждисциплінарний підхід, який дозволяє проаналізувати події Майдану та Революції Гідності в різних вимірах: соціальному, політичному, культурному та релігійному. Особливий акцент зроблено на порівняльному аналізі різних інтерпретацій і наративів щодо подій, який дозволив сформувати цілісну картину протестів як багатогранного соціально-політичного явища.

Автор дійшов висновку, що Майдан і Революція Гідності зображено у більшості закордонних досліджень не лише як переломний момент в історії України, а й як важливий чинник у процесі консолідації української нації, трансформації політичної ідентичності та соціальних інститутів. Розглянуті наукові розвідки підкреслюють значення цих подій як інструменту дезінституціоналізації пострадянської політики та протистояння між демократичними й авторитарними силами. Майдан розглядається як ключовий елемент, що заклав основу для подальших реформ і зміцнення демократичних цінностей в українському суспільстві, сприяв формуванню нових соціальних контрактів і виведенню України на новий етап її розвитку.

Фінансування: стаття підготовлена у рамках міжнародного проєкту Erasmus+ за напрямком Jean Monnet «Implementation of European values as a basis of democracy in Ukraine» (EVADEM – 101085843 – ERASMUS-JMO-2022-MODULE).

Ключові слова: Україна, Майдан, Євромайдан, Революція Гідності, єдність, ідентичність, трансформація, цінності

Постановка проблеми. Майдан і Революція гідності 2013-2014 років стали визначальними подіями у процесі становлення сучасної української державності, суттєво вплинувши на політичну систему, єднання її громадян та усвідомлення ідентичності країни. Ці події репрезентують не лише боротьбу українського суспільства за демократичні цінності, але й глибокі соціально-політичні трансформації. Передумови Революції формувалися протягом тривалого часу, відображаючи комплекс політичних, економічних і соціальних чинників. Вивчення інтерпретацій цих подій закордонними науковцями становить особливий інтерес для

сучасних дослідників, оскільки воно сприяє глибшому розумінню не лише внутрішньої динаміки українських подій, але й їхнього сприйняття у контексті глобальних тенденцій боротьби за демократичні свободи та права людини.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Важливим джерелом для дослідження Революції Гідності залишаються свідчення її безпосередніх учасників, які надають можливість відтворити багатовимірну картину цих процесів. Вітчизняна історіографія містить вагомий напружений українських дослідників з даної тематики, які внесли значний вклад у розкриття сутності подій Майдану та Революції, їхніх передумов і довготривалих наслідків.

Серед фундаментальних досліджень, присвячених Революції Гідності, слід відзначити монографію О. Власюка та С. Кононенка «Кремлівська агресія проти України: роздуми в контексті війни» (Vlasiuk & Kononenko, 2017). У цій праці автори окреслюють багаторічну боротьбу України з російською агресією, наголошуючи, що Революція Гідності спричинила моральне відродження, оновлення та трансформацію не лише України, а й усієї Європи. Серед інших вагомих джерел слід виділити працю М. Лазаровича «Російсько-українська війна (2014-2017 роки): короткий нарис» (Lazarovych, 2017), написану людиною, яка брала безпосередню участь у військових діях на сході України, а також видання «Україна: 30 років на європейському шляху» (Yakymenko et al., 2021), що пропонує всебічний аналіз політичного та економічного розвитку країни з 1991 до 2021 року, з акцентом на практичних аспектах її євроінтеграційних процесів.

Справедливо відзначити й те, що закордонні дослідники також доклали значних зусиль до вивчення феномену Революції Гідності. Наприклад, аналізуючи причини Революції Гідності, німецький історик Г. Симон у часописі «Osteuropa» (Bentia, 2014) підкреслив, що проєвропейські локальні протести трансформувалися у масову національну революцію, метою якої стала боротьба з корупційними схемами проросійського українського уряду. У книзі «Євромайдан. Що поставлено на карту в Україні» (Euromaidan, 2014), виданій у Берліні, представлені аналітичні нариси від істориків, соціологів і громадських діячів, які описують події Революції Гідності на основі особистих свідчень.

Польський науковець і журналіст М. Кацевіч у своїй праці «Сотні свободи. Україна від Майдану до Донбасу» (Kasiewicz, 2014) досліджує боротьбу українців за європейське майбутнє, детально висвітлюючи початок Євромайдану, хронологію подій, розкриваючи роль Росії у Революції Гідності й аналізуючи початок російської агресії на сході України. Професорка Єльського університету М. Шор у книзі «Українська ніч: історія революції зблизка» (Shore, 2018) зібрала детальні розповіді учасників та активістів подій. Тож, вітчизняна та зарубіжна історіографія подій Революції Гідності є справді обширною. Проте, до сьогодні з'являються нові дослідження, які прагнуть більш повно розкрити новітню революційну історію України, що є як ніколи актуальною, з огляду на героїчне протистояння України російській агресії.

Враховуючи вищезазначене, **метою дослідження** є вивчення концепцій Майдану (Євромайдану) та Революції Гідності крізь призму закордонних публікацій і наукових розвідок іноземних дослідників.

Виклад основного матеріалу. Події, що дали поштовх Революції Гідності надовго визначили подальший шлях у розвитку української держави. Українські громадські діячі та науковці сходяться на думці, що українську революцію кінця 2013 – початку 2014 років, відому як Майдан або Євромайдан, можна вважати унікальним політичним явищем. Її базова ідея полягала у мирному народному спротиві, який мав надати новий імпульс до подальших євроінтеграційних процесів. Саме на тлі Євромайдану, який став символом не лише мирного протесту, але й жорстокості, яку проявили владні структури щодо його учасників, у Києві було закладено початок формування нової української нації, що відзначалася високим рівнем національної свідомості та готовністю захищати майбутнє держави, навіть

ризикуючи власним життям. Події Майдану стали своєрідною революцією духу, символом утвердження свободи слова і волевиявлення, в результаті чого мирні протести трансформувалися у масовий народний рух, який об'єднав сотні тисяч громадян.

Попри тривалу співпрацю між Україною та Європейським Союзом, ключовим моментом у процесі євроінтеграції можна вважати саме 2013 рік. У листопаді Україна та ЄС наблизилися до підписання Угоди про асоціацію, однак через невиконання Україною вимог ЄС та ескалацію напруженості у відносинах з Росією, перспективи підписання угоди опинилися під загрозою. 20 листопада 2013 р. прем'єр-міністр М. Азаров заявив про продовження підготовки до підписання угоди, але вже наступного дня Кабінет Міністрів ухвалив Розпорядження № 905, яке призупинило цей процес і відновило торговельно-економічні зв'язки з Росією. Це рішення, підписане М. Азаровим, стало вирішальним фактором, який спричинив масові протести проти режиму В. Януковича та підняв питання європейського вибору України.

Зазначене надало потужного імпульсу подальшим подіям, відомим як Революція Гідності. Для українців, які проживали суспільно-політичні трансформації у самій країні, концепт Майдану видається очевидним, а саме таким, що відображає їх прагнення до права обирати свій вектор розвитку незалежно від проросійських сил, вплив яких був беззаперечним. Ба, більше, у подальші роки і до сьогодні ми бачимо все більше підтверджень тому, що події Євромайдану були лише питанням часу.

Перш ніж аналізувати фактичні передумови Майдану та Революції Гідності, доречним є пошук ідейних витоків народного супротиву. Так, у нагоді стає дослідження «Іван Дзюба, культурна криза та витоки української Революції Гідності» американського історика австралійського походження Джорджа Лібера, який приділив особливу увагу самому поняттю «гідність» і дійшов у своїх наукових пошуках до ідеологічної спадщини Івана Дзюби (Liber, 2015-2016). У свій час активний учасник руху за незалежність України, шістдесятник І. Дзюба через свої праці, підніс ідею гідності як невід'ємної складової боротьби за національну ідентичність і права людини. Його критика русифікації та заклики до самосвідомості українців створили ідеологічний фундамент для майбутньої Революції Гідності. Майдан можна розглядати як продовження тієї боротьби за гідність, яку І. Дзюба започаткував ще у 1960-х роках, наголошуючи на важливості відмови від «комплексу меншовартості» та захисту національних і людських прав. Так, Дж. Лібер пояснює Революцію Гідності як логічний наслідок десятиліть боротьби за гідність, національну ідентичність і свободу. Майдан став кульмінацією цього процесу, символом переходу до нових цінностей та ідеалів, спільної відповідальності за майбутнє, коли громадяни України відкинули страх і відстояли свої колективні права в умовах авторитарної загрози, виступивши проти *демократури* – політичного режиму, де демократичні механізми використовуються для підтримки влади еліт, а не для реалізації справжньої демократії (Liber, 2015-2016: 59). Тож, *гідність* – як індивідуальна, так і колективна – виступає основною концепцією, яка з'єднує всі етапи протестів, від Помаранчевої Революції до Революції Гідності.

У зв'язку із тим, що початок подіям на Майдані та подальшій революції було покладено студентським мирним протестом, доречним є розглянути саме роль студентства у революційному русі. Якщо у більшості публікаціях про це згадується досить узагальнено, то польський дослідник Том Джунс присвятив окресленому питанню окреме дослідження (Junes, 2016). Так, історик нагадує, що першою важливою подією, яка відбулася на Майдані Незалежності, була «Революція на граніті» в 1990 р., коли студенти вийшли на площу з голодуванням, що підштовхнуло до змін у політиці. Студентські рухи стали каталізаторами суспільних змін не тільки під час Революції на граніті, але й у наступних протестах, включно із Євромайданом, який почався саме з масової студентської мобілізації, проте, на

відміну від попередніх протестів, таких як Революція на граніті чи Помаранчева Революція, не було організаційних структур, як-от «Братство студентів» чи «Пора», що координували б дії молоді. Протести стали більш «горизонтальними» та некерованими, нагадуючи такі рухи, як «Occupy Wall Street» чи протест у парку Гезі в Туреччині у 2013 р. Т. Джунс підсумовує, що Євромайдан і Революція Гідності стали важливим досвідом для молоді України. Хоча серед студентів не з'явилися нові політичні лідери або довговічні організації, вони все ж виконали свою роль як каталізатори політичних змін, подібно до попередніх революцій. Таким чином, Майдан і подальша революція набувають значення простору для об'єднання української молоді, яка є рушійною силою демократичних зсувів у суспільстві.

У контексті висвітлення подій кінця 2013 – початку 2014 років обговорюється і роль Росії у революційних подіях в Україні. Якщо одні дослідники розглядають її втручання як цинічний і завчасно спланований хід, то інші – здебільшого як наслідок нестабільності у самій державі, яким і скористалася Росія. До першої когорти можна віднести Карла Гершмана, який у 2015 р. обіймав посаду президента Національного фонду підтримки демократії – фінансованої Конгресом США установи, що підтримує неурядові групи, які працюють на благо демократії по всьому світу. З одного боку, К. Гершман вивчав вплив як внутрішніх, так і зовнішніх факторів на події Майдану, а з іншого – наголошував на віроломній поведінці Росії, зазначаючи, що «Україна зараз веде війну на виживання проти дуже жорстокого, небезпечного та потужного ворога. Російські війська перетнули кордон на південному сході України з танками, артилерією та військами» (Gershman, 2015: 50).

Іншими словами, американський дослідник визнавав факт того, що вже тоді, – майже десять років тому, – Україна вела війну з агресором. На час дослідження, автор проводить паралель між вшануванням Оксамитової революції та річницею Майдану, підкреслюючи важливість визнання боротьби України. Більше того, він зазначає, що події в Україні не є ізольованими, а є частиною більшої боротьби за демократію та національну ідентичність проти російської агресії.

К. Гершман зосереджується на наслідках Революції Гідності, пояснюючи важливість перемоги України над Росією-агресором і наголошуючи на важливості її підтримки з боку Заходу і США, зокрема. Разом із тим, повертаючись до теми Майдану, він визначає його як сцену, на якій з'явилися такі нові політичні постаті як С. Лещенко, М. Найєм, Г. Гопко й інші – новобрані члени тодішнього парламенту, на яких покладалася надія та місія реалізації справжніх реформ. Проводячи паралелі, автор застерігає, що хоча зміна керівництва не гарантує демократії, історичні тенденції свідчать про те, що антидемократичні сили зазнають невдачі на конкурентних виборах (Gershman, 2015). Тож, дослідження К. Гершмана розкриває значення Майдану як плацдарму для змін і зародження нової політичної еліти.

Варта уваги і наукова розвідка Юлії Штрасхайм, дослідниці з Німецького інституту глобальних і регіональних досліджень, яка аналізує події Майдану з дещо непопулярної серед вітчизняних дослідників позиції. У своїй аналітичній розвідці «Внутрішні пояснення війни та миру в Україні» (Strasheim, 2016) вона вивчає причини збройного конфлікту на Майдані крізь призму внутрішньополітичних, соціальних та інших проблем, які назріли в українському суспільстві, та доходить до висновку, що на відміну від Помаранчевої Революції, яка ініціювала мирний перехід до демократії, Революція Гідності супроводжувалася вибухом насильства через відсутність чітких домовленостей між політичними силами усередині країни, чим і скористалися проросійські сили.

Ю. Штрасхайм зазначає, що під час Помаранчевої Революції 2004 р. опозиція уклала угоди, які забезпечили політичній базі В. Януковича гарантії проти маргіналізації шляхом впровадження розподілу влади, що змінило систему управління в Україні на напівпрезидентську. Натомість, у 2014 р. тимчасовий уряд не встановив жодних угод про розподіл влади з представниками колишнього режиму та обрав конфронтаційний курс щодо етнічних росіян, що сприяло виникненню

проблем з компромісом серед сепаратистів на сході держави (Strasheim, 2016: 17). Дослідниця дискутує щодо ключового впливу «торгівлі» між політичними партіями на розвиток подій 2013-2014 років, що створила підґрунтя для вдалого втручання Росії. Нарешті, вона наголошує на перевагах розподілу влади, пошуку політичних компромісів і важливості третіх сторін, які можуть гарантувати безпеку для реалізації угод, зменшуючи відчуття небезпеки у слабших сторін конфлікту. Таким чином, у дослідженні Ю. Штрасхайм Майдан постає не стільки як простір для об'єднання українського народу, а скоріше – як платформа для розгортання політичного конфлікту у самій державі, що призвело до збройного протистояння під час Революції Гідності.

Інший, цілком конструктивний підхід до концептуалізації Євромайдану, можна побачити у дослідженні, опублікованому в Угорщині львівським дослідником Юрієм Шведею та сіджонським вченим Йонг Хо Парком. У спільній праці «Революція Гідності в Україні: Динаміка Євромайдану» (Shveda & Park, 2016) звертається увага на **трьохетапний динаміці протестів**. Євромайдан мав три стадії розвитку: від студентського руху (мирного протесту за європейську інтеграцію), до більш організованого та радикального Майдану-табора, та врешті-решт – до фази Майдану-Січі, яка характеризувалася збройним протистоянням та загибеллю протестувальників.

Якщо у першій фазі Євромайдану рушійною силою були студенти, які не лише закликали до змін, але й виступали проти політичних партій, прагнучи зберегти незалежний характер протесту, то надалі жорстоке придушення протестів (особливо розгін студентів) стало каталізатором для перетворення локальних виступів на загальнонаціональний рух проти режиму В. Януковича, що зробило протест більш радикальним. Так, Євромайдан перейшов від євроінтеграційних до антирежимних вимог. Ця зміна підживлювалася й зміною символів та їх значення. Зокрема, гасла на зразок «Слава Україні! Героям Слава!», набули нового, ширшого значення, перетворившись із радикальних на загальнонаціональні символи боротьби за свободу та гідність. Тож, автори концептуалізують Майдан і подальшу Революцію Гідності як глобальний революційний рух (подібно до Оксамитових революцій та Арабської весни), метою якої також була зміна національного політичного ландшафту на користь демократичних змін у боротьбі проти авторитаризму.

У попередньо зазначеному ключі Майдан і Революцію Гідності розглядає й дослідник зі Стокгольмського університету Деніел Ріттер. Він також наголошує у своїй роботі «Дух Майдану? Ескалація конфлікту в Україні» (Ritter, 2017) на динаміці Майдану та його еволюції від проєвропейського протесту до повномасштабної революції за усунення авторитарного режиму. Проте, у риторичі дослідника відстежується й позиція, раніше проаналізована у роботі Ю. Штрасхайм. Власне, Д. Ріттер визнає роль корупції та неолібералізму у виникненні протестів Євромайдану. Автор підкреслює, що хоча формальною причиною протестів стало рішення В. Януковича не підписувати Угоду про асоціацію з ЄС, корінні причини протесту пов'язані з глибокими економічними та політичними проблемами.

Українська політична система, як зазначає дослідник, була сильно корумпованою та залежною від олігархів, які контролювали більшість ключових галузей економіки (так, лише В. Янукович і його родина збагатилися за рахунок держав приблизно на \$37 мільярдів). Як наслідок, необхідність збереження політичної влади підштовхувала В. Януковича до зміцнення особистого контролю над економікою, зокрема шляхом підпорядкування судової системи й обмеження свобод громадян. Саме така особиста політика В. Януковича і надала Росії можливість втрутитися та запропонувати йому більш вигідні умови співпраці.

Д. Ріттер зазначає, що незважаючи на фінансову підтримку Євромайдану з боку певних олігархів, сам рух залишався народним, а самі протестувальники не довіряли жодному політичному елітному лідерові, навіть опозиційному. До слова, аналогічне зазначають і нідерландські дослідники Вім ван Меурс та Ольга Морозова,

порівнюючи Помаранчеву Революцію з Революцією Гідності (Meurs & Morozova, 2019). Вчені зауважують, що обидва рухи підкреслили прагнення українців до демократичних змін та європейської інтеграції. Проте, якщо у 2004 р. протестувальники за допомогою політичних проєвропейських лідерів прагнули завершити процес формування незалежної української держави після розпаду СРСР, то Євромайдан відзначався загальною недовірою до політиків, включаючи колишніх героїв Помаранчевої Революції. Протестувальники на Майдані пов'язували свої дії з козацькою історією та традицією прямих демократичних зборів. У зв'язку із цим, Євромайдан характеризувався спонтанністю та відсутністю єдиного лідера (Meurs & Morozova, 2019: 162). Іншими словами, протестувальники відмовилися від класичної моделі лідерства, звертаючись до прямої демократії, об'єднуючись у власний спосіб.

Така єдність народу проти влади й інших політичних сил, у свою чергу призвела до виникнення нових «протестних ідентичностей», що охопили різні соціальні групи на шляху до досягненні спільних цілей (Ritter, 2017: 213). Примітно, що Д. Ріттер підкреслює самостійність українського народного руху проти політичних акторів і певною пасивністю з боку США та Європейських держав, які майже не втручалися у хід подій, обмежуючись лише ідейною підтримкою та посередництвом у пошуку домовленостей між протестувальниками та В. Януковичем (Ritter, 2017: 205-206).

Зауважимо, що на відміну від Ю. Штрасхайм, Д. Ріттер визнає, що Майдан неправильно розглядати здебільшого як платформу внутрішньополітичного протистояння, де зовнішні чинники, як-от вплив Росії, є вторинними. Відповідно до його інтерпретації, Росія втрутилася не лише задля підтримки В. Януковича, але й щоб завадити зміцненню зв'язків України з НАТО та попередити аналогічні революційні настрої на території самої Росії. Більше того, анексію Криму було «виправдано» насильницькими діями з боку опозиціонерів, які були по своїй суті вимушеною відповіддю на силові спроби влади придушити протести (Ritter, 2017: 203-205).

Таким чином, взаємопов'язана природа внутрішньої та зовнішньої політики підкреслює виклики, з якими зіштовхнулася Україна у своєму прагненні до демократичних реформ на фоні зовнішнього тиску. Д. Ріттер підсумовує, що Майдан і Революція Гідності є складними явищами, які демонструють те, як внутрішні виклики переплітаються із зовнішніми впливами, формуючи не лише політичний, а й соціально-економічний ландшафт України. Ці події слугують прикладом того, як масові рухи можуть виникати у відповідь на кризові ситуації як наслідок взаємовпливу внутрішньої та міжнародної політики.

Вже традиційною є концептуалізація Майдану як місця об'єднання нації на шляху до демократичних цінностей. Однак, не всі історики та політологи згодні з тим, що на Майдані було дійсно висловлено вимоги більшості. Так, канадський історик Девід Марплз у своїй книзі «Україна в конфлікті: Аналітична хроніка» (Marples, 2017) висловлює критику на адресу західних засобів масової інформації (ЗМІ), які здебільшого зосереджувалися на висвітленні прагнення українців до демократії та європейського шляху, займаючи позицію підтримки та втрачаючи об'єктивність. Більше того, він не схвалює ролі радикальних акторів, таких як представники організації «Правий Сектор», які брали активну участь у протестах, використовуючи націоналістичні символи, що не відповідало європейським демократичним цінностям.

Далі, не зважаючи на очевидну корумпованість уряду В. Януковича, він підіймає питання стосовно того чи повинні західні країни підтримувати силове усунення демократично обраного президента. Нарешті, на думку Д. Марплза уваги заслуговує той факт, що відсоток тих, хто підтримував Майдан і тих, хто виступав проти нього, становив 40-50% та 40% відповідно, що свідчить про внутрішній розкол в українському суспільстві, а також розділеність країни між проєвропейськими та проросійськими силами (Marples, 2017: 35). Саме тому, історик наголосив на

важливості більш зваженого підходу у висвітленні подій, зазначивши, що революції завжди складні, і важливо враховувати думки всіх громадян країни.

Підтримуючи ідею єднання української нації на Майдані та під час Революції Гідності, дослідник Євразійських інститутів з Лос-Анджелесу Арам Терзян концептуалізує Євромайдан як найбільш радикальну спробу дезінституціоналізації пострадянської політики з 1991 року. Аналізуючи літературу з окресленої тематики, політолог виділяє геополітичне, ідеологічне та соціально-політичне підґрунтя Євромайдану, що і формує його суть. По-перше, А.Терзян звертається до трактування подій Майдану як частини геополітичного конфлікту між Заходом і Росією, де конфлікт подається як протистояння демократії та автократії. Власне, Росія вбачала у демократичному русі України загрозу своєму авторитарному впливу, що підштовхнуло Кремль до посилення ідеології російського націоналізму та створення Євразійського союзу, протиставленого Європейському. По-друге, Майдан можна і потрібно розглядати як вибір України на користь Європи, що став відповіддю на зміну політичного курсу президента В.Януковича в бік Росії. Це призвело до зіткнення між «обмеженням ЄС» і «наступальною Росією», яка намагалася зберегти Україну в зоні свого впливу.

Деякі російські аналітики вважають Майдан частиною західної змови, що підсилює старі наративи холодної війни. Нарешті, джерела наголошують і на соціально-економічних причинах протестів. Незадоволеність українців станом економіки та уряду підштовхнула людей до виступів, а відмова від підписання угоди з ЄС стала «ударом у спину». Важливу роль у мобілізації протестів відіграли соціальні мережі, які стали інструментом для об'єднання протестувальників і поширення інформації серед міжнародної спільноти. Тож, у підсумку А.Терзян зазначає, Майдан можна розглядати як символ занепаду пострадянської моделі політики та загострення протистояння між європейським та російським баченням майбутнього регіону (Terzyan, 2020: 218-223).

Більш сучасні дослідження подій Євромайдану та Революції Гідності багато у чому розвивають вже традиційні, раніше окреслені теми та зводяться до аналізу наслідків подій 2013-2014 років. Прикладом такого напрацювання може бути спільна робота присвячена десятиріччю подій Майдану канадського історика Джеймса Крапфла та Еліаса Кюна фон Бургсдорфа, представника Європейської Комісії та спічрайтера Урсули фон Дер Ляєн. У статті «Український Євромайдан та Революція Гідності, десять років потому» стверджується, що українці прийняли нові цінності, які стали основою їхнього прагнення до європейських стандартів: «протягом 2013–2014 українці усвідомили новий соціальний контракт, у якому вони зобов'язалися дотримуватися таких цінностей, як самоорганізація, демократія, прозорість, повага до універсальних правил та людської гідності» (Krapfl & Burgsdorff, 2023). Автори зазначають, що одним із ключових досягнень Революції Гідності стало те, що Україна нарешті сформувалася саме як політична, а не етнічна, спільнота. Вона стала не лише протестом, а й початком глибоких соціальних і політичних змін в Україні, які тривають і сьогодні, зокрема у контексті війни з Росією та формування нових демократичних інституцій.

Висновки. Закордонні публікації про Майдан та Революцію Гідності надають цим подіям символічного та трансформаційного значення для українського суспільства, розглядаючи їх як кульмінаційний момент формування політичної нації. Загалом, західні дослідники розглядають ці події не лише як протест проти режиму В.Януковича, але як частину ширшого процесу пострадянської дезінституціоналізації, що відобразило конфлікт між демократичними прагненнями України та авторитарною політикою Росії.

Майдан також розглядається як точка відліку для формування нових наративів української національної ідентичності, орієнтованої не на етнічну приналежність, а на політичну участь і спільні цінності. Таким чином, у міжнародному дискурсі Майдан і Революція Гідності сприймаються як події, що сприяли докорінним змінам

в українському суспільстві та політиці, активізуючи процеси демократизації, самоорганізації громадянського суспільства та формування нової національної ідентичності.

REFERENCES

- Bentia, Yu.** (2014). Osteuropa. 2014. *Critique*, 1-2, 29 // **Бентя, Ю.** (2014). Osteuropa. 2014. *Критика*, 1-2, 29.
- Euromaidan.** *What is at stake in Ukraine* (2014). Berlin: Suhrkamp // *Euromaidan. Was in der Ukraine auf dem Spiel steht* (2014). Berlin: Suhrkamp.
- Gershman, C.** (2015). A fight for democracy: Why Ukraine matters. *World Affairs*, 177 (6), 47-56.
- Junes, T.** (2016). Euromaidan and the Revolution of Dignity: A case study of student protest as a catalyst for political upheaval. *Critique & Humanism*, 46 (2), 73-96.
- Kaciewicz, M.** (2014). *The Solos of Freedom. Ukraine from Maidan to Donbas*. Warsaw: Ringier Axel Springer // **Kaciewicz, M.** (2014). *Sotnie Wolnosci. Ukraina od Maidanu do Donbasu*. Warszawa: Ringier Axel Springer.
- Krapfl, J. & Burgsdorff von, E.K.** (2023). Ukraine's Euromaidan and Revolution of Dignity, ten years later. *Canadian Slavonic Papers: Revue Canadienne des Slavistes*, 65 (3-4), 325-334. DOI: <https://doi.org/10.1080/00085006.2023.2293420>.
- Lazarovych, M.** (2017). *The Russian-Ukrainian war (2014-2017): A brief essay*. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV // **Лазарович, М.** (2017). *Російсько-українська війна (2014-2017 роки): короткий нарис*. Івано-Франківськ: Лілея-НВ.
- Liber, G.O.** (2015-2016). Ivan Dzyuba, cultural cringe, and the origins of Ukraine's Revolution of Dignity. *New Zealand Slavonic Journal*, 49-50, 51-66.
- Marples, D.R.** (2017). *Ukraine in conflict: An analytical chronicle*. Bristol, England: E-International Relations.
- Meurs van, W. & Morozova, O.** (2019). Majdan: Presence and political representation in post-Communist Ukraine. In **Kaal, H. (Ed.)**. *New perspectives on power and political representation from ancient history to the present day: Repertoires of representation* (pp. 144-170). Brill: Radboud Studies in Humanities, 9. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/10.1163/j.ctvrk3p3.14>.
- Ritter, D.P.** (2017). A spirit of Maidan? Contentious escalation in Ukraine. In **D. della Porta (Ed.)**. *Global diffusion of protest: Riding the protest wave in the neoliberal crisis* (pp. 191-213). Amsterdam University Press. DOI: <https://doi.org/10.5117/9789462981690>.
- Shore, M.** (2018). *The Ukrainian Night: An Intimate History of Revolution*. New Haven & London: Yale University Press.
- Shveda, Yu. & Park, J.H.** (2016). Ukraine's revolution of dignity: The dynamics of Euromaidan. *Journal of Eurasian Studies*, 7 (1), 85-91. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.euras.2015.10.007>.
- Strasheim, J.** (2016). Domestic explanations for war and peace in Ukraine. *GIGA Working Papers*, 287 (June). Retrieved from <https://cutt.ly/leRUVQ3M>.
- Terzyan, A.** (2020). Miscellaneous causes and political implications of Ukraine's Maidan Revolution: Theoretical perspectives from the literature. *Journal of International Eastern European Studies*, 2 (1), 217-243.
- Vlasiuk, O.S. & Kononenko, S.V.** (2017). *Kremlin's aggression against Ukraine: Reflections in the context of war*. Kyiv: NISD // **Власюк, О.С. & Кононенко, С.В.** (2017). *Кремлівська агресія проти України: роздуми в контексті війни*. Київ: НІСД.
- Yakymenko, Yu.** (2021). *Ukraine: 30 Years on the European Path*. Ukrainian Center for Economic and Political Studies named after Oleksandr Razumkov, Kyiv: Zapovit // **Якименко, Ю.** (2021). *Україна: 30 років на європейському шляху*. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. Київ: Заповіт.